

SAMARBEID OG RUTINER

BARNEHAGENE PÅ SØR- HELGELAND OG PPT

Hefte kan lastes ned på kommunens hjemmeside under fanen
PPT. Rutinene er revidert i samarbeid med barnehagene
barnehageåret 2025/2026

Innhold

RUTINER FOR SAMARBEID MELLOM BARNEHAGER OG PPT SØR – HELGELAND.	2
1. Innledning.....	2
2. Tidlig innsats.....	2
3. Arbeid med barnehagens inkluderende barnehagemiljø i systemperspektiv	3
3.1 Barnehagen som utdanningsinstitusjon	3
3.2 Livslang utvikling og behovet for kompetente omsorgspersoner.....	3
3.3 Når skal PP-tjenesten kontaktes?	3
3.4 Trygt og godt barnehagemiljø – lovkrav og forebygging.....	4
3.5 Rammeplan for barnehage.....	4
3.6 Kartlegging som ledd i tidlig innsats	4
3.7 Organisatoriske tiltak – positivt for alle	5
3.8 Samarbeidsarenaer og møtedefinisjoner	5
3.9 Kontaktmøte mellom barnehager og PPT	5
3.10 Besøksdag	5
3.11 Samarbeidsmøte.....	6
3.12 Ansvarsgruppe	6
3.13 Tverrfaglig samarbeid	6
4. Arbeid med barnehagens inkluderende barnehagemiljø i individperspektiv.	7
4.1 Informert samtykke for tverrfaglig samarbeid.	7
4.2 Handlingshjulet.....	7
4.3 Undringsfasen/Bekymringsfasen.....	9
4.4 Kartlegging/observasjon av ulike vansketyper i bekymringsfasen	10
4.5 Videre involvering og samarbeid med PPT.....	11
5. VEDLEGG: Observasjon og kartleggingsverktøy.....	15
6. Ressurser til bruk i barnehagen.....	19

RUTINER FOR SAMARBEID MELLOM BARNEHAGER OG PPT SØR – HELGELAND.

1. INNLEDNING

Barnehageloven vektlegger at *”Barnehagen skal sikre barn under opplæringspliktig alder et oppvekstmiljø som gir utfordringer som er tilpasset barnets alder og funksjonsnivå”*.

Denne håndboken er et verktøy for å kvalitetssikre arbeidet med tidlig innsats i barnehagene. Håndboken skal bidra til at barn i risiko og barn med uidentifiserte vansker fanges tidlig opp og får nødvendig hjelp.

Håndboken omfatter kommunene Brønnøy, Vega, Vevelstad, Bindal og Sømna, denne ble første gang tatt i bruk i 2018, revidert 2025/2026.

Håndboken er revidert sammen med barnehagestyrerne i de fem samarbeidskommunene utnevnt i rådgivendeutvalg for PPT og RKK.

2. TIDLIG INNSATS

Tidlig erkjennelse av et barns behov kan gi omgivelsene mulighet til å tilpasse oppdragelse og omsorg slik at hverdagen blir bedre og fremtidige vansker unngås eller reduseres (Rimehaug, 2018).

Tidlig innsats i barnehagen handler om å oppdage og følge opp barns behov så tidlig som mulig, for å støtte deres utvikling og forebygge vansker. Det innebærer at barnehagen skal være oppmerksom på signaler om utfordringer, og sette inn tiltak før problemene får utvikle seg. Tidlig innsats skjer i det pedagogiske arbeidet med hele barnegruppen, og på individnivå

Tidlig innsats i PP-tjenesten: PPT bidrar i barnehagens arbeid med tidlig innsats ved å gi veiledning og støtte når det oppstår bekymring for et barns utvikling. Samarbeidet kan omfatte både enkeltbarn og det pedagogiske arbeidet på gruppenivå.

3. ARBEID MED BARNEHAGENS INKLUDERENDE BARNEHAGEMILJØ I SYSTEMPERSPEKTIV

3.1 Barnehagen som utdanningsinstitusjon

Barnehagen er en utdanningsinstitusjon med ansvar for barns tidlige utvikling og danning. Barns utvikling må ses i en helhetlig tilnærming, der danning forstås i relasjon til andre mennesker og tilegnelse av perseptuelle, emosjonelle, kognitive og sosiale ferdigheter som sentrale aspekter ved utviklingsprosessen (Glaser, 2018).

3.2 Livslang utvikling og behovet for kompetente omsorgspersoner

Utvikling er livslang og skjer i ulikt tempo. Barn trenger observante omsorgspersoner med kunnskap og kompetanse om hva som gir gode utviklings- og læringsvilkår (Glaser, 2018).

Personalet i barnehagen bør ha et bevisst forhold til hvordan de skaper et inkluderende læringsmiljø for alle barn. Bevisste og kompetente barnehagepersonell er nøkkelen for å skape et godt utviklings- og læringsmiljø. Det krever kunnskap og kompetanse i forhold til barns utvikling og variasjon i utviklingsløp, samt risikofaktorer.

Barnehagen som lærende organisasjon: En lærende barnehage kjennetegnes av et personale som kontinuerlig reflekterer over egen praksis, deler kunnskap, samarbeider om utvikling og er åpne for endring. Ledelsen legger til rette for kompetanseheving, faglig dialog og systematisk arbeid med kvalitet og forbedring.

3.3 Når skal PP-tjenesten kontaktes?

PP-tjenesten kontaktes dersom det er bekymring rundt et barns utvikling, utfordringer i en barnegruppe eller vansker med å skape et inkluderende miljø. Dette kan gjelde:

- **Bekymring for barnets utvikling** – f.eks. språk, motorikk, sosial fungering eller emosjonell utvikling.
- **Vansker med samspill eller atferd** – barnet strever med å fungere i gruppe, viser uro, tilbaketrekning eller utfordrende atferd.
- **Behov for spesialpedagogisk hjelp** – når det er behov for ekstra støtte eller tilrettelegging i barnehagen.
- **Veiledning til ansatte og foresatte** – PPT kan gi råd og støtte til hvordan man best møter barnets behov.
- **Utredning og vurdering** – PPT kan gjennomføre kartlegginger og vurderinger for å forstå barnets utfordringer bedre.
- **Støtte til systemarbeid på gruppenivå** – PPT kan bidra med veiledning og kompetanse i arbeidet med læringsmiljø, samspill og inkluderende praksis i barnegruppen. Bidrag til utvikling av handlingsplaner.

Gjennom systemrettet arbeid kan PPT bidra i barnehagens arbeid ved å støtte utviklingen av gode strukturer, rutiner og praksiser som fremmer et trygt og inkluderende miljø for alle barn.

3.4 Trygt og godt barnehagemiljø – lovkrav og forebygging

Barnehageloven og rammeplanen stiller krav til at barnehagen skal arbeide systematisk for å fremme et trygt og godt psykososialt miljø.

Jf. § 42: Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt).

Forebyggende arbeid er helt avgjørende for barns trivsel, utvikling og læring. Tidlig innsats forebygger større utfordringer, og ved å identifisere og håndtere små utfordringer tidlig, kan man forhindre at de utvikler seg til større problemer. Dette gjelder både i forhold til mobbing, utenforskap, språkforsinkelser og atferdsvansker.

3.5 Rammeplan for barnehage

I tråd med rammeplanen har barnehagen et ansvar for å fremme et inkluderende fellesskap der hvert barn opplever tilhørighet og kjenner seg sin verdi.

Barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger. Også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder.

Rammeplanen for barnehage forplikter personalet til å involvere alle barn i aktiviteter som fremmer trivsel og en helhetlig utvikling.

- legge til rette for helhetlige læringsprosesser som fremmer barnas trivsel og allsidige utvikling
- utvide barnas erfaringer og sørge for progresjon og utvikling i barnehagens innhold
- sørge for at alle barn kan få rike og varierte opplevelser og erfaringer, utfordringer og mestringsopplevelser.
- følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp å støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklige aktive eller som har sen språkutvikling.

3.6 Kartlegging som ledd i tidlig innsats

Kartlegging i barnehagen er viktig for å innhente informasjon om hvert enkelt barns utvikling, behov og trivsel. Kartlegging forstås som et overordnet begrep. Helhetlig kartlegging vil innebære alle disse, eller noen av følgende elementer; observasjon, samtaler med barn/foreldre, screening, tester og utredning. Kartlegging gjennomføres både av barnehage og PP-tjenesten i førhenvissningsfasen og under PP-tjenestens utredning etter mottak av henvisning.

Uformell kartlegging gjennom barnehagedagen

Dette er observasjoner og vurderinger som skjer i det daglige samspillet med barna – lek, rutinesituasjoner og samtaler med barn og foresatte. Selv om det ikke følger en fast metode eller skjema, gir det verdifull innsikt i barnets og barnegruppas utvikling, trivsel og behov.

Systematisk observasjon

Systematisk observasjon av alle barns utvikling er nødvendig for å fange opp og kvalitetssikre arbeidet med å oppdage barn som har ekstra behov. Samtidig er dette en viktig del av allmenn og individrettet forebygging (Hagtvet & Horn, 2009, Espenakk m.fl. 2007).

Hovedintensjonen med kartlegging i barnehagen er:

- å skaffe grundig informasjon om enkeltbarn og barnegruppen som grunnlag for pedagogisk arbeid
- å sette i gang intervensjoner og tiltak i rett tid
- en kontinuerlig og systematisk prosess

Det kan være vanskeligere å oppdage barns kognitive og språklige vansker enn å oppdage de sosiale vanskene, fordi barn kan ha gode dagligspråklige ferdigheter og dermed skjule en svak språklig- og kognitiv utvikling.

3.7 Organisatoriske tiltak – positivt for alle

Det er positivt for barnehagemiljøet når det iverksettes tiltak av organisatorisk karakter fordi det er barn med språkvansker, reguleringsvansker, konsentrasjonsvansker o.l. i gruppen. Dette er tiltak som vanligvis kommer hele barnegruppen til gode.

3.8 Samarbeidsarenaer og møtedefinisjoner

PPT utarbeider besøksplan for barnehagene, en for høstsemesteret og en for vårsemesteret.

3.9 Kontaktmøte mellom barnehager og PPT

Deltakere: barnehagen v/styrer, pedagogisk leder, evt. andre ressurspersoner i barnehagen og kontaktperson ved PPT.

Kontaktmøte gjennomføres ved starten av hvert barnehageår, og ved behov også midtveis i året. Formålet er å få en samlet oversikt over pågående, nye og potensielle saker som barnehagen og PPT skal samarbeide om det kommende barnehageåret.

Før kontaktmøtet bes barnehagen melde inn saker med informasjon vedrørende det dere ønsker å drøfte, én uke på forhånd, slik at PPT kan forberede seg. Pedagoger bes ha med nødvendig informasjon om saken, igangsatte tiltak og kartleggingsresultater til drøftingene på kontaktmøtet.

3.10 Besøksdag

Barnehagen v/styrer lager «plan for dagen» som oversendes PPT min. 1 uke før besøksdagen. Problemstilling/veiledningsgrunnlag gis på forhånd fra barnehagen.

Deltagere: styrer, spes.ped. kompetanse i barnehagen, pedagogisk ledere, evt. andre ressurspersoner i barnehagen og kontaktperson ved PPT.

Styrer skriver referat.

Innhold:

- presentasjon av barnehagens satsningsområder/prosjekter
- observasjon av enkeltbarn, barnegrupper
- drøfting vedr. aktuelle problemstillinger i barnegrupper, organisering i barnehagen og enkelt barn med samtykke fra foresatte
- veilede i forhold til tiltak
- vurdere og veilede i læremateriell/pedagogisk materiell
- opplæring i kartleggingsverktøy
- oppstartsmøte med foresatte, barnehage og foreldre med bakgrunn i tilbakemelding på henvisning fra PPT
- samarbeidsmøter

3.11 Samarbeidsmøte

Deltagere: barnehagen v/styrer, pedagogisk leder, evt. andre ressurspersoner i barnehagen, foresatte, kontaktperson ved PPT og evt. andre samarbeidende instanser.

Barnehagens styrer kaller inn, leder og skriver referat.

Innhold:

- barnets utvikling - anamnese
- drøfting av tiltak og tilrettelegging (IUP)
- tilbakemeldinger på ulike utredninger, observasjoner osv.
- avtaler for evt. videre oppfølging

3.12 Ansvarsgruppe

En ansvarsgruppe er en vanlig arena for samhandling rundt et barn som har en individuell plan (IP). Koordinator oppnevnes av koordinerende enhet (KE), denne leder og refererer i ansvarsgruppen. I hovedsak har barnehagen evt. helsestasjonen koordineringsansvar dersom annet ikke er avtalt.

Koordinator og planeier bør avgjøre hvem som er mest aktuelle å ha med ut fra de behov planeier har. Gruppen bør ikke være for stor. Er det deltagere som sjelden er med kan disse kalles inn ved enkeltsaker.

3.13 Tverrfaglig samarbeid

Innebærer at ulike faggrupper jobber sammen for å sikre helhetlig støtte til barn og familier. Profesjonene deler kunnskap, vurderer behov og avklarer videre arbeid for å finne gode

løsninger. Samarbeidet kan omfatte både systemnivå og individuelle saker, og har som mål å sikre tidlig innsats og godt koordinerte tiltak.

Det tverrfaglige samarbeidet er litt ulikt organisert i de ulike kommunene i regionen, men alle har en felles arena der flere yrkesgrupper med ulik faglig bakgrunn arbeider sammen for å gi barn tidlig, god og helhetlig hjelp.

4. ARBEID MED BARNEHAGENS INKLUDERENDE BARNEHAGEMILJØ I INDIVIDPERSPEKTIV.

4.1 Informert samtykke for tverrfaglig samarbeid.

PPT kan, etter skriftlig samtykke fra foreldre/foresatte, gi råd/veilede og bistå i tiltak rundt barn i barnehagen. Formålet med samtykket er å tilrettelegge for nødvendige drøftinger, tiltaksvurderinger og tiltak for barn som trenger tilrettelegging i barnehagen.

Link til skjema: <https://www.bronnoy.kommune.no/tjenester/barnehage-skole-og-familie/ppt-sor-helgeland/diverse-skjema-barnehage-og-skole/barnehage/>

4.2 Handlingshjulet

Retningslinjer og rutiner for saksgang ved etablering av spesialpedagogisk hjelp.

Prinsipper og rutiner for tidlig innsats i barnehager/saksgang vedrørende «Spesialpedagogisk hjelp før opplæringspliktig alder» etter kap. VII, § 31-35 i Barnehageloven:

Prinsipp:

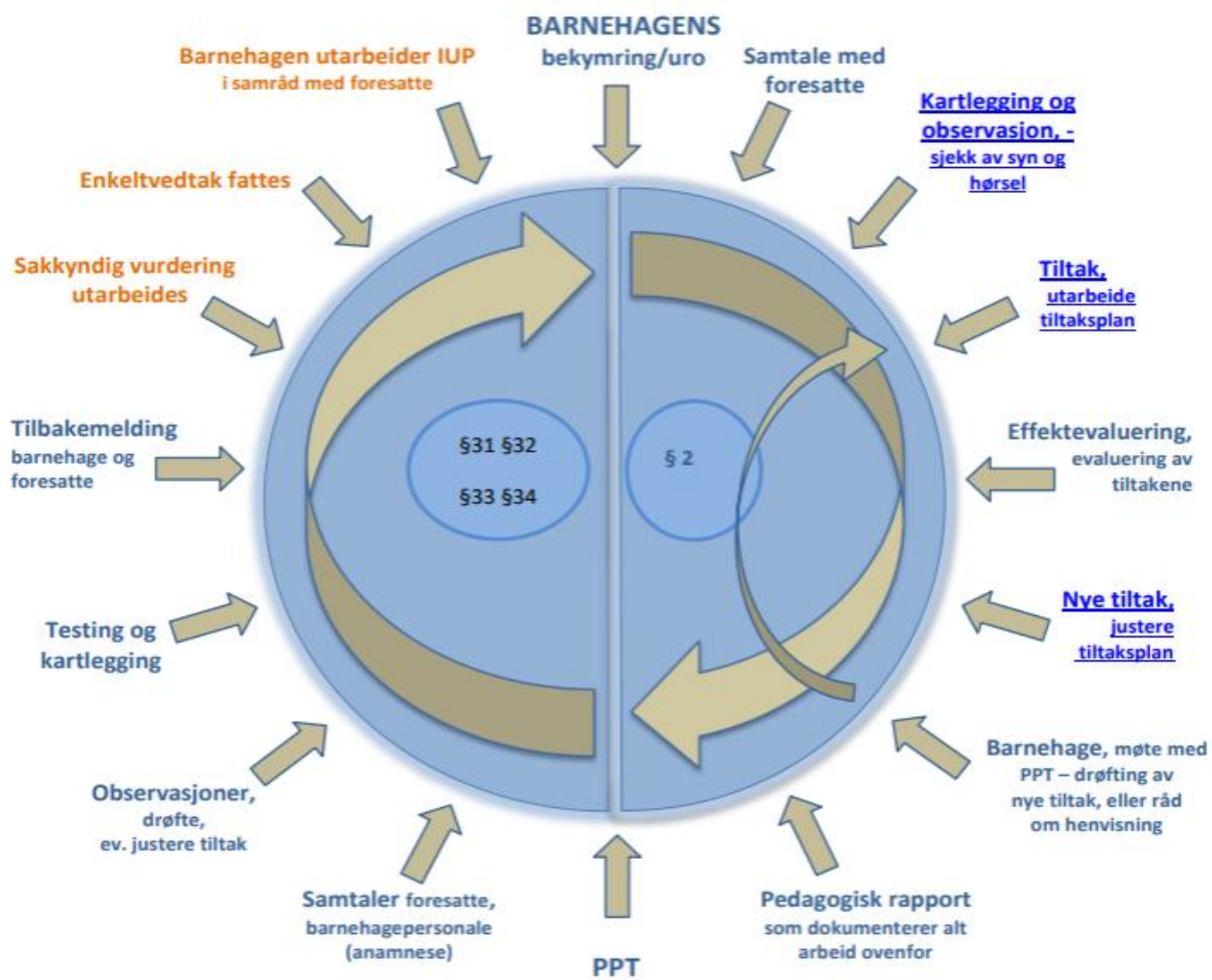
Barnehager skal før henvisning til pedagogisk-psykologisk tjeneste gjøre vurderinger og pedagogiske tilrettelegginger i det allmennpedagogiske tilbudet for barn som trenger ekstra støtte.

Foreldrene skal få tydelig og god informasjon om det barnehagen vurderer, planlegger og iverksetter, og barnehagen må lytte til foreldrenes syn og vurderinger. Barnehage og foreldre må i samarbeid komme frem til en felles forståelse for barnets styrker og utfordringer.

Tilretteleggingen skal vurderes underveis og justeres i tråd med barnets utvikling og behov. For noen barn kan særlig tidlig innsats innebære at personalet arbeider særlig målrettet og systematisk – over lengre eller kortere perioder – med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap.

Dokumentasjon: Vurderinger om barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling skal dokumenteres når det er nødvendig for å gi barnegruppen og enkeltbarn et tilrettelagt tilbud. Det kan gi grunnlag for å tilpasse og videreutvikle det pedagogiske arbeidet.

(Jfr. rammeplanen).

4.3 Undringsfasen/Bekymringsfasen

Foreldre- involvering Kartlegging Observasjon	Involver foresatte så raskt som mulig når det oppstår bekymring rundt barnets utvikling, - bortsett fra i saker som omhandler vold og overgrep.
	Informasjon om barns ferdigheter regnes som sensitive personopplysninger. Det må derfor innhentes skriftlig samtykke fra foresatte før bruk av observasjons/kartleggingsverktøy. Pedagogisk leder må sørge for at foresatte får informasjon om verktøyet og forstår hva samtykket innebærer.
	Barnehagen kartlegger systematisk vanskene og vurderer resultatene i samarbeid med foreldrene. Vurder alltid om det er forhold i barnehagen som kan påvirke barnet negativt, og drøft bekymringen internt i barnehagen i hht. barnehagens egne rutiner.
	Hørrel og syn skal alltid undersøkes, det opprettes kontakt med helsestasjonen.
	Hvis foreldre og barnehage ikke deler bekymring vedr. barnets utvikling, kan barnehagen innhente bistand fra PPT til observasjon og veiledning, etter samtykke fra foresatte.
Utarbeidelse av tiltaksplan	På grunnlag av foresatte og barnehagens forståelse av utfordringer/ bekymringer, og kartlegging/observasjon gjennomført i barnehagen, skriftliggjøres en tiltaksplan. Problemstillinger konkretiseres, tiltak planlegges og mål for tiltak avtales, samt dato for iverksettelse og evaluering av igangsatte tiltak. Tiltakene kan spisses og det bør velges ut noen få områder som en ønsker å sette fokus på. Hold også fokus på barnets styrker.
	Barnehagen kan ved behov diskutere saken på kontaktmøter med PPT etter samtykke fra foresatte. Ved forespørsel gir PPT veiledning og råd om tiltak, med bakgrunn i resultater av gjennomførte kartlegginger, samt barnehagens og foreldrenes vurderinger av situasjonen.

Forslag til mal på tiltaksplan, finnes på PPT's hjemmeside:

<http://bronnoy.kommune.no/tjenester/barnehage-skole-og-familie/ppt-sor-helgeland/>

Evaluering og evt. justering av tiltak

Evaluering av tiltaksplan gjøres sammen med foresatte.

Barnets utvikling beskrives og tiltak som fungerer dokumenteres.

Dersom tiltakene i tiltaksplanen har tilfredsstillende effekt og barnets situasjon og utvikling vurderes som positiv, opprettholdes tiltakene. Barnet kan da følge ordinært barnehage tilbud med tilpasninger og jevnlig evaluering av de igangsatte tiltak, uten oppmelding til PPT.

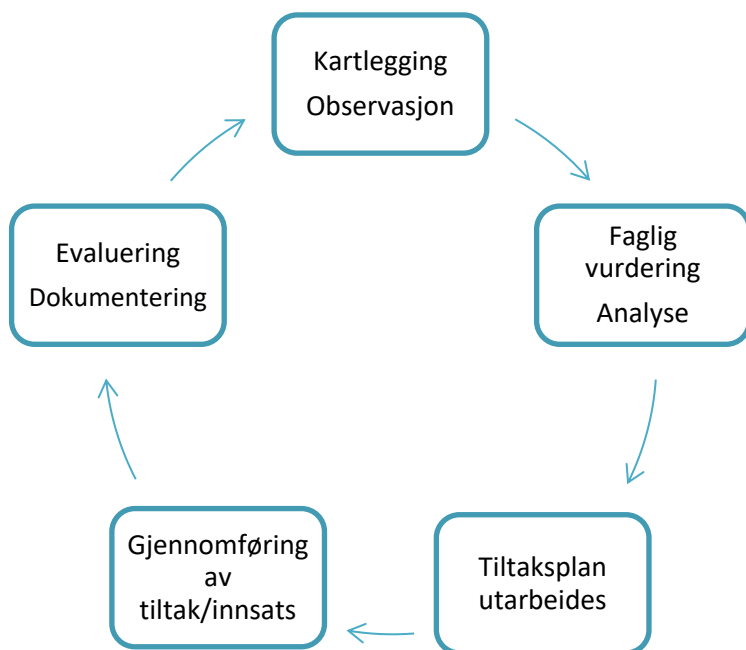
Dersom tiltakene ikke gir tilfredsstillende effekt og bekymring vedrørende barnets utvikling er vedvarende, drøftes nye tiltak som nedfelles i tiltaksplanen. Ved behov og samtale med PPT vurderes nye tiltak, kartlegging, evt. henvisning. Barnehagens kontaktperson i PPT skal alltid være med i drøftingene rundt henvisning.

Dersom man har en generell bekymring for et barn er barnehagepersonalet pliktet til å handle. Det kan dreie seg om rus, vold eller andre uheldige forhold barnet kan være utsatt for. Barnehagen følger egne interne rutiner.

4.4 Kartlegging/observasjon av ulike vansketyper i bekymringsfasen

Gode rutiner i barnehagen i forhold til observasjon og kartlegging danner et viktig grunnlag for oppfølging av barnets utvikling, samt utvikling av barnehagens pedagogiske praksis.

For å etablere gode strukturer og sikre kvalitet i kartleggingsarbeidet i barnehagen kan arbeidet deles inn i fem områder:

Observasjon/kartlegging må lede til faglige konklusjoner, skriftlige tiltaksplaner, utprøving og evaluering av tiltak, samt utgjøre en del av den daglige praksisen i barnehagen. En evaluering av barnets utvikling og igangsatte tiltak skal være en kontinuerlig og systematisk prosess.

Gode kartleggingsverktøy gir struktur og oversikt i vurderingen av barnas utvikling. Dette vil gjøre det lettere å oppdage behov tidlig, igangsette tidlig innsats og legge til rette for riktig støtte og tilpasning i barnehagehverdagen. Den enkelte barnehage må selv vurdere hvilke kartleggingsverktøy som er hensiktsmessige, basert på personalgruppens kompetanse og tilgjengelige ressurser. PPT kan ved behov veilede personalet i bruk av ulike kartleggings- og observasjonsverktøy.

For forslag til kartleggings-/observasjonsverktøy se vedlegg s.15.

4.5 Videre involvering og samarbeid med PPT

Saksgang ved henvisning til PPT:

Henvisningsfasen

Henvisning. Foresatte og barnehage henviser barnet til PPT. I henvisningen må det spesifiseres hva henvisende instans ønsker at PPT skal bidra med i saken. Henvisningen innebærer som oftest ett eller flere av følgende områder: utredning av vanskene/behov for spesialpedagogisk hjelp, veiledning/rådgivning til personale/systemsak, eller andre områder som spesifiseres.

Bruk av henvisningsskjema. Henvisningen skrives på eget henvisningsskjema. Foreldrene skal samtykke i henvisningen og gjøres kjent med *alle* opplysninger som overføres til PPT. Foreldrene fyller ut eget skjemaet med foreldreopplysninger.

Pedagogisk rapport. Pedagogisk rapport er et obligatorisk vedlegg ved alle nye henvisninger av individsaker fra barnehage til PPT. Barnehagen skriver pedagogisk rapport (eget skjema) med supplerende opplysninger vedr. barnet. Den pedagogiske rapporten sendes sammen med henvisningsskjemaet og relevant kartlegging som er gjennomført, samt barnehagens vurdering av kartleggingsresultatene. Personalet i barnehagen har som regel verdifull og viktig kjennskap til barnet som skal utredes ved PPT, og den sakkyndige vurderingen vil vektlegge barnehagens pedagogiske rapport, i tillegg til utredning/vurdering gjennomført av andre aktuelle instanser og ved PPT. Kopi av den pedagogiske rapporten sendes til foresatte.

Dokumentasjon. Styrer påser at all nødvendig dokumentasjon er vedlagt henvisningen. Følgende maler finnes på PPT's hjemmeside:

- a. Henvisningsskjema
- b. Opplysninger fra foreldre/foresatte
- c. Pedagogisk rapport

Tilbakemelding på henvisning: PPT sender skriftlig tilbakemelding på henvisningen når denne er mottatt. Tilbakemeldingen sendes både til foresatte og barnehage, og her skisseres fremdriften i saken. Henvisninger som er ufullstendige sendes i retur til barnehagen slik at manglene kan rettes opp.

**Utrednings- og
tilrådningsfasen****Utarbeidelse av
sakkyndig
vurdering**

Oppstartsmøte/samtale: Det gjennomføres ofte et samarbeidsmøte i barnehagen med foreldre og styrer/pedagogisk leder i barnehagen og evt. andre fagpersoner/-instanser som har arbeidet med barnet. Pedagoger bes ha med seg nødvendig informasjon om saken, evaluerte/justerte tiltaksplaner og kartleggingsresultater til drøftingene i oppstartsmøtet.

Testing, kartlegging, observasjoner: PPT starter et utredningsarbeid i forhold til barnets behov.

Tilbakemelding/oppsummering etter utredning. I et samarbeidsmøte med foreldre og styrer/pedagogisk leder i barnehagen og evt. andre fagpersoner oppsummeres utredningsarbeidet, tiltak evalueres og drøftes, og behovet for videre oppfølging av barnet belyses. Konklusjon av utredningsarbeidet munner vanligvis ut i en sakkyndig vurdering.

Sakkyndig vurdering utarbeides. PPT skriver, ut fra en samlet evaluering, en sakkyndig vurdering som skal være et pedagogisk verktøy for barnehagen, samt gi kommunen ett forsvarlig beslutnings-grunnlag. Vurderingen inneholder begrunnelse for henvisningen, oversikt over utredninger som er foretatt og resultatet av disse. Vurderingen inneholder også informasjon om nåværende tilbud i barnehagen og til slutt konklusjon som viser hva barnet har behov for av spesialpedagogisk hjelp, omfang, innhold og organisering av dette (jfr. §§ 32 og 34 i barnehageloven). Det skal komme klart frem hvor lang periode PPT anbefaler at tiltaket skal vare. Hvis PPT konkluderer med at behovet kan avhjelpes via tilrettelegginger i barnehagen, skal vurderingen beskrive dette.

Foresatte har rett til å gjøre seg kjent med innholdet i den sakkyndige vurderingen og til å uttale seg før det fattes vedtak jf. § 32 første ledd. PPT sender den sakkyndige vurderingen til barnas foresatte, med en frist på 7 dager fra mottatt brev for å kommentere innholdet. Etter at eventuelle tilbakemeldinger er vurdert, sendes den sakkyndige vurderingen til kommunens vedtaksmyndighet, barnehagen og foresatte.

Vedtaksfasen**Enkeltvedtak
fattes**

Det fattes enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp i henhold til barnehageloven når det foreligger en sakkyndig vurdering. I den sakkyndige vurderingen skal det framgår hvilket innhold, omfang og organisering den spesialpedagogiske hjelpen skal ha.

Dersom vedtaket avviker fra den sakkyndige vurderingen, skal kommunen eller fylkeskommunen i sin begrunnelse vise hvorfor de mener barnet likevel får et opplæringstilbud som oppfyller retten.

Rett til å klage på vedtak følger av forvaltningsloven § 28. Det er foresatte eller en annen med rettslig klageinteresse som har rett til å klage på et enkeltvedtak. En eventuell klage om spesialpedagogisk hjelp skal fremmes overfor den som har fattet vedtaket.

Planleggings - fasen**Utforming av IUP**

Planlegging av tiltak. I denne fasen planlegger barnehagen et opplæringstilbud som bygger på den sakkyndige vurderingen og vedtaket. Planlegging av særskilte tiltak skal alltid skje i samråd med foresatte.

Utforming av IUP. Alle barn som får spesialpedagogisk hjelp skal ha en individuell utviklingsplan (IUP). Barnehagen utarbeider i samråd med foresatte den individuelle utviklingsplanen (IUP). IUP skal beskrive mål, omfang og organisering av tiltaket, samt områder der spesialpedagogisk hjelp er nødvendig (jfr. sakkyndig vurdering fra PPT). Utviklingsmålene må være så konkrete, tydelige og målbare at resultatene kan evalueres i årsrapporten.

Barnehagens ledelse plikter å se til at det avsettes nødvendige pedagogiske ressurser for å gjennomføre den spesialpedagogiske hjelpen i tråd med enkeltvedtaket.

For barn som skal ha IUP skal denne foreligge så snart som mulig og senest 4 uker, etter at vedtak om rett til spesialpedagogisk hjelp foreligger. Ferietid kommer i tillegg.

Årsrapport

Årsrapport - en vurdering av den spesialpedagogiske hjelpen.

Barnehagen skal utarbeide skriftlig rapport hvert år med vurdering av den spesialpedagogiske hjelpen som barnet har fått. I rapporten skal det gjøres vurderinger i forhold til målene i den individuelle utviklingsplanen samt i forhold til sakkyndig vurdering. Bruk av metoder og organisering av den pedagogiske hjelpen skal også vurderes.

Dersom vurderingen viser at behovet for spesialpedagogisk hjelp er endret, må IUP revideres. Ved større endringer kan nytt vedtak vurderes. Dersom behovet for spesialpedagogisk hjelp ikke lenger er til stede, kan PPT skrive en ny sakkyndig vurdering som dokumenterer dette eller det kan fremgå av møtereferat.

Melding om behov for ny sakkyndig vurdering

Meldeskjemaet skal benyttes for barn som har spesialpedagogisk hjelp og hvor den sakkyndige vurderingen er i ferd med å løpe ut, eller barnets behov har endret seg.

5. VEDLEGG:

Den enkelte barnehage må selv vurdere hvilke kartleggingsverktøy og observasjonsmetode, som er hensiktsmessige å benytte i arbeidet både på gruppe- og individnivå. Dette basert på personalgruppens kompetanse og tilgjengelige ressurser. PPT kan ved behov veilede personalet i bruk av ulike kartleggings- og observasjonsverktøy.

Beskrivelse av de ulike observasjons-/kartleggingsverktøyene

1. Språk:

KARTLEGGING/OBSERVASJON	
TRAS Tiltak til TRAS	<i>Målgruppe:</i> barn 2–5 år. Kartlegging/observasjon for å identifisere barn med språkvansker og følge med på barns språkutvikling over tid. <i>Kartlegger:</i> samspill, kommunikasjon, oppmerksomhet, språkforståelse, språklig bevissthet, uttale, ord- og setningsproduksjon. <i>Metode:</i> observasjon i daglige aktiviteter med kriteriereferert sjekkliste. <i>Materiell:</i> registreringsskjema, håndbok, ringpermen. Tiltak til TRAS
ALLE MED	<i>Målgruppe:</i> barn 1–6 år. Kartlegging/observasjon av barns sosiale utvikling, inkludert språkutvikling. Identifisere barn med språkvansker og andre utfordringer. <i>Kartlegger:</i> sosioemosjonell utvikling, lek, trivsel, hverdagsaktiviteter, sansning/motorikk og språk. <i>Metode:</i> observasjon i daglige aktiviteter med kriteriereferert sjekkliste. <i>Materiell:</i> observasjonsskjema, veiledningshefte.
UTTALEVANSKER	
Artikulasjonsprøve Kåre Johnsen	<i>Målgruppe:</i> barn, unge og voksne. Registrering av uttalefeil. <i>Kartlegger:</i> artikulasjonsfeil, viser deres forekomst, eksempelvis først, midt i eller sist i ord. <i>Metode:</i> barnet skal benevne bilder. <i>Materiell:</i> stimulibok, skåringshefte.
Bevegelighet i taleorganene (Delprøve IV) Norsk logopedlag «språklydsprøve»	<i>Målgruppe:</i> barn, unge og voksne. Kartlegging av bevegelighet i taleorganene. <i>Kartlegger:</i> bevegelighet i underkjeve, leppe, tunge, tunge og leppe uavhengig av underkjeven m.m. <i>Metode:</i> barnet gjennomfører bevegelser som undersøkeren demonstrerer. <i>Materiell:</i> skåringsark.

SPRÅKFORSTÅELS/SPRÅK I BRUK

EVA 2 års tale-screening Bo Ege, Kirsten Eichen	<i>Målgruppe:</i> barn 2-2 ½ år. Talescreening - vurdering og iaktakelse av barns talespråk. <i>Kartlegger:</i> språkforståelse, språkbruk (talespråk), språklyder. <i>Metode:</i> barnet skal peke på og benevne handlingsbilder etter spørsmål fra undersøker. <i>Materiell:</i> pekebilder, foldebok, registreringsskjema, håndbok.
Språklig test 1 Bo Ege	<i>Målgruppe:</i> barn 3-8 år. Språkscreening – vurderer et utsnitt av barnet aktive ordforråd. <i>Kartlegger:</i> begrepsutvikling ift. gruppering i overbegrep, normalbegrep eller underbegrep. <i>Metode:</i> barnet skal benevne handlingsbilder. <i>Materiell:</i> stimulibok, skåringshefte og håndbok.
Askeladden	<i>Målgrupper:</i> barn 2-6 år. Språkscreening. <i>Kartlegger:</i> avvik innen semantiske, fonologiske og syntaktiske ekspressive språkområder (språkbruk). Inkludere også deltester som fokuserer på perseptuelle og kognitive funksjoner. <i>Metode:</i> individuell test med 9 strukturerte deltester som gjennomføres i en-til-en situasjon. <i>Materiell:</i> pose med 31 gjenstander, registreringsskjema, håndbok.
ALDeQ – Alberta Language Development Questionnaire	<i>Målgruppe:</i> foreldre til barn i barnehage- og skolealder. Brukes for å kartlegge førstespråksferdigheter og språklig utvikling hos barn med flerspråklig bakgrunn. <i>Kartlegger:</i> arnets språkutvikling i hjemmet, førstespråkets ferdigheter, språklig miljø og bruk av språk i ulike situasjoner. <i>Metode:</i> foreldreintervju basert på strukturert spørreskjema. Spørsmålene dekker språklig historie, ferdigheter og bruk av språk i hverdagen. <i>Materiell:</i> ALDeQ-skjema (papir eller digitalt), veiledning for gjennomføring og tolking av svar.
SPRÅKKARTLEGGING – FØR SKOLESTART (fra 5 år)	
Språk 5-6	<i>Målgruppe:</i> barn 5-6 år. Språkscreening for å avdekke språkvansker <i>Kartlegger:</i> tre deltester: setningsminne, ordspenn, begreper. <i>Metode:</i> individuell test med tre strukturerte deltester. <i>Materiell:</i> registreingshefte, håndbok.
Begrepsforståelse Grunnlag for begynner-opplæringen.	<i>Målgruppe:</i> barn 5-7 år. Screeningsmateriell for å vurdere barnets grunnleggende begreper før skolestart. <i>Kartlegger:</i> innholdsforståelse av sentrale begreper og hvilke begreper det vil være hensiktsmessig å arbeide med individuelt og i gruppe. Gir oversikt over barnets mestring innenfor 12 sentrale kategorier som er viktig ved begynneropplæringen.

	<i>Metode:</i> den voksne leser opp instruksjoner og barnet noterer/fyller ut svaret. Kan gjennomføres i liten gruppe. <i>Materiell:</i> utfyllingshefte med oppsummeringsark/sirkel og tiltaksbok med begrepsaktiviteter.
Språksprell metodiske språkleker med observasjonsskjema	<i>Målgruppe:</i> barn 4-6 år. <i>Kartlegger:</i> mestring og utvikling av språklig og fonologisk bevissthet – ferdigheter som er viktige ved innlæring av skriftspråket. <i>Metode:</i> den voksne observerer barnet under varierte språkleker og krysser av i observasjonsskjemaet etter gjennomføringen. <i>Materiell:</i> perm med metodiske språkleker, observasjonsskjema.
Språkpermen – Lær meg norsk før skolestart!	<i>Målgruppe:</i> barn i barnehagealder, spesielt siste året før skolestart. Brukes for å kartlegge språkutvikling hos minoritetsspråklige barn og barn med språkvansker. <i>Kartlegger:</i> språkutvikling med fokus på ordforråd, setningsforståelse og kommunikasjon. Verktøyet gir oversikt over barnets språklige ferdigheter og dokumenterer progresjon. <i>Metode:</i> systematisk kartlegging gjennom observasjon og samtaler, med oppgaver som dekker ord- og setningsnivå. Brukes som et dokumentasjonsverktøy i samarbeid med foresatte. <i>Materiell:</i> perm med kartleggingsskjema, veiledning og dokumentasjonsark for språkutvikling.

2. Atferdsvansker, sosioemosjonelle vansker:

KARTLEGGING/OBSERVASJON	
TRAS Tiltak til TRAS	<i>Målgruppe:</i> barn 2–5 år. Kartlegging/observasjon for å identifisere barn med språkvansker og følge med på barns språkutvikling over tid. <i>Kartlegger:</i> samspill, kommunikasjon, oppmerksomhet, språkforståelse, språklig bevissthet, uttale, ord- og setningsproduksjon. <i>Metode:</i> observasjon i daglige aktiviteter med kriteriereferert sjekkliste. <i>Materiell:</i> registreringsskjema, håndbok, ringpermen. Tiltak til TRAS
ALLE MED	<i>Målgruppe:</i> barn 1–6 år. Kartlegging/observasjon av alle barns sosiale utvikling, inkludert språkutvikling. Identifisere barn med språkvansker og andre vansker. <i>Kartlegger:</i> sosioemosjonell utvikling, lek, trivsel, hverdagsaktiviteter, sansning/motorikk og språk. <i>Metode:</i> observasjon i daglige aktiviteter med kriteriereferert

	sjekkliste. <i>Materiell:</i> observasjonsskjema, veiledningshefte.
SOSIOGRAM – Observasjon av relasjoner og sosialt samspill	<i>Målgruppe:</i> barn i barnehagealder. Brukes for å kartlegge relasjoner og sosialt samspill i barnegruppen. <i>Kartlegger:</i> sosiale relasjoner, vennskapsmønstre og gruppedynamikk. <i>Metode:</i> systematisk observasjon og registrering av hvem barnet leker med, hvem det velger i aktiviteter, og hvordan samspillet foregår. <i>Materiell:</i> observasjonsskjema eller tegning av sosiogram (sirkelkart) med markering av relasjoner.
ATFERDS-/REGULERINGSVANSKER	
FOKUS PÅ TIDLIG INNSATS <i>Statped.no: Fokus på tidlig innsats.</i>	<i>Målgruppe:</i> barn i barnehage i alderen 3-6 år. <i>Kartlegger:</i> vansker med konsentrasjon, oppmerksomhet, kontroll og regulering. Gir en god indikasjon på om og i hvilken grad barnet strever, men ikke årsaken. <i>Metode:</i> digitalt kartleggingsskjemaet fylles ut av barnehagelærer som kjenner barnet godt, gjerne i samarbeid med annet personale i barnehagen. <i>Materiell:</i> kartleggingsverktøy, hefte med tiltak, nettressurs med forslag til tilrettelegging og små filmer som viser eksempler på tiltak i barnehager
LØPENDE PROTOKOLL – Observasjon av aktivitet	<i>Målgruppe:</i> barn i barnehagealder. Brukes for å dokumentere barnets handlinger og samspill over tid. <i>Kartlegger:</i> barnets atferd, språkbruk, lek og interaksjon i naturlige situasjoner. <i>Metode:</i> kontinuerlig skriftlig registrering av hva barnet gjør og sier i løpet av en observasjonsperiode. <i>Materiell:</i> notatark eller digitalt skjema for løpende observasjon, med tidspunkter og beskrivelser.

3. Matematikk:

MATEMATIKK	
ALLE TELLER – Kartlegging av tallforståelse	<i>Målgruppe:</i> barn i barnehage (5–6 år) og tidlig skolealder. Brukes for å vurdere barns forståelse av tall og telling. <i>Kartlegger:</i> grunnleggende tallforståelse, telling og begreper knyttet til antall. <i>Metode:</i> observasjon og praktiske oppgaver der barnet viser hvordan det teller og forstår tall i hverdagslige situasjoner. <i>Materiell:</i> observasjonsskjema og veiledningsmateriell med oppgaver knyttet til tall og telling.
MIO – Matematikk, Individ og Omgivelser	<i>Målgruppe:</i> barn 2–5 år. Brukes i barnehage for systematisk kartlegging av barns matematiske utvikling. <i>Kartlegger:</i> forståelse av antall, rom og form. Gir innsikt i hvordan barnet utvikler grunnleggende matematiske begreper.

	<i>Metode:</i> observasjon og praktiske aktiviteter i hverdagslige situasjoner, med fokus på lek og utforskning. <i>Materiell:</i> observasjonsverktøy med skjema og veiledning for systematisk kartlegging.
Tall- og språksprell	<i>Målgruppe:</i> barn i barnehagealder (0–6 år). <i>Kartlegger:</i> grunnleggende matematiske begreper og språklig bevissthet. Målet er å styrke barnas skriftspråklige og matematiske ferdigheter gjennom lek og strukturert aktivitet. <i>Metode:</i> lekbasert og målrettet trening med aktiviteter som gir progresjon. Aktivitetene er strukturert, men fleksible, og legger vekt på humor, undring og samspill. <i>Materiell:</i> perm med en rekke kort for visuell støtte i lekene.

6. RESSURSER TIL BRUK I BARNEHAGEN

Det finnes flere gode verktøy å bruke i arbeidet for å skape gode læringsmiljø i barnehagen. Dette er en kontinuerlig arbeidsprosess. Det anbefales å bruke:

- **Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat, Udir sin veileder.**

Et sentralt tema i forhold til arbeid med språkmiljø og barnas språk er hvordan personalet kan fremme god språkutvikling gjennom de vanlige aktivitetene i barnehagehverdagen. Dette er derfor viet stor plass i veilederen. Arbeid med språk i mindre og atskilte grupper, ofte kalt språkgrupper, er et supplement og en viktig del av et godt tilbud for mange barn.

Link: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/sprak-i-barnehagen--mye-mer-enn-bare-prat/>

- **Språkløyper, Lesesenteret - Universitetet i Stavanger.**

Senteret har i samarbeid med skrivesenteret utviklet kompetanseutviklingspakker, spesielt beregnet for barnehage. Kompetanseutviklingspakkene presenterer ulike aktiviteter og temaer som er sentrale for språkutviklingen hos alle barnehagebarn. Det vil si både yngre og eldre barn, gutter og jenter, minoritetsspråklige og andre barn med norsk eller samisk som morsmål og barn med språkvansker. Flere av disse barna vil ha et særlig språklig utbytte av å bli inkludert i aktivitetene, for øvrig skal aktivitetene og temaer være tilpasset hele barnegruppen.

Link: <http://sprakloyper.uis.no/category.php?categoryID=17614>

- **Temahefte for språkmiljø i barnehagen.**

Et omfattende hefte med teori, praktiske eksempler og ressurser for språkstimulering i barnehagen.

Link: [temahefte- om sprakmiljo og sprakstimulering i barnehagen bokmal web.pdf](#)

- **Fokus på tidlig innsats, Statped.**

Nettbasert læringsressurs om tidlig intervensjon overfor barn i barnehagen med konsentrasjons- og oppmerksomhetsvansker.

«Fokus på tidlig innsats» består av et kartleggingsverktøy, introduserende tekster, refleksjoner og forslag til tilrettelegging. I tillegg er det små filmer som viser eksempler på tiltak i ulike barnehager, samt videointervjuer.

Det kan være svært verdifullt å avdekke vansker og fange opp disse barna tidlig, slik at kompenserende og forebyggende tiltak kan settes inn tidligst mulig.

Link: <http://www.statped.no/fagomrader-og-laringsressurser/finn-laringsressurs/sammensatte-larevansker/Fokus-pa-tidlig-innsats/fokus-pa-tidlig-innsats2/>

- **Statped- ressurser og verktøy**

Tilbyr læremidler, veiledere og kartleggingsverktøy for barn med behov for tilrettelegging.

Link: [Ressurser og verktøy - Statped](#)

- **Barnehageguiden for barnehager**

ADHD Norge har utviklet en ADHD-guide for barnehageansatte

Link: [ADHD Norge's barnehageguide](#)

- **Barnets utvikling 0–5 år (Bufdir)**

Gir innsikt i typiske utviklingstrekk, inkludert motorisk utvikling, og hvordan voksne kan støtte barnets behov.

Link: [Barnets utvikling 0-5 år | Bufdir](#)

- **Støttmateriell til rammeplan for barnehagen**

På denne siden finner du en oversikt over alt støttmateriell til rammeplan for barnehagen. All støtten som ligger i denne oversikten er også knyttet opp mot relevante kapitler i rammeplanen.

Link: [Støttmateriell til rammeplan for barnehagen | udir.no](#)